

Referentiekader

Jelle Reumer

Mensen hebben een mening. Dat is onvermijdelijk, net zoals mensen een hoofd hebben, een navel, een neus, een anus en zo nog wat uitingen van tot stand gekomen ontwikkelingsbiologie. Dat zijn weliswaar zichtbare onderdelen van ons lichaam (hoewel soms aan het zicht onttrokken) en een mening is niet fysiek aanwezig, maar hij is er wel. Iemand die verkondigt ergens geen mening over te hebben, heeft die mening wel degelijk, maar weigert hem te uiten, uit schaamte of angst.

Een mening komt niet zomaar uit de lucht vallen. Net zoals de genoemde navel, neus en anus het gevolg zijn van genetische programmatuur die tijdens de ontwikkeling van het embryo wordt afgespeeld, heeft ook een mening een achtergrond. Een opvatting wortelt in een referentiekader dat de eigenaar in vele jaren heeft opgebouwd. Je ziet, hoort, ruikt, proeft en voelt voortdurend van alles en een deel van die waarnemingen wordt als herinnering bewaard. Al die herinneringen bij elkaar vormen in het brein een soort neuronale kaartenbak die wordt geraadpleegd wanneer zich iets voordoet waar je een opvatting over zou kunnen hebben. Zo kun je – een willekeurig voorbeeld – vanuit de achtergrond van je opvoeding een mening hebben over de onzedelijkheid van minirokjes of over de onwenselijkheid van de boerka en daar soms ook flink over van mening verschillen. Het is zo'n onderwerp waar iedereen een mening over heeft, ook al durft men die niet altijd te uiten (zoals we ook bepaalde onderdelen van het menselijk lichaam waarvan iedereen weet dat we die bezitten aan het oog plegen te onttrekken).

Deze bespiegelingen kwamen bij me op toen ik eerder dit jaar weer eens een krantenartikel las over de dieren in de Oostvaardersplassen (OVP), dat natuurgebied bij Almere dat vergeven is van een overschot aan grote grazers. Het wildbeheer haalt ieder jaar de krant. Bij gebrek aan wolven, lynxen en leeuwen zijn er zoveel herten, runderen en paarden dat zich telkens opnieuw de vraag opdringt die Lenin ooit al stelde: wat te doen? De oplossingen die ieder jaar worden aangedragen zijn grofweg in drie categorieën te verdelen: ten eerste niks doen, ten tweede ruimhartig bijvoederen, en ten derde de helft van de dieren doodschieten. Daar hebben we dus drie meningen, die in de praktijk net zo onverenigbaar blijken als de keus of we morgen een minirokje of een boerka zullen aantrekken alvorens te gaan winkelen. De drie grote-grazeropvattingen zijn gestoeld op drie verschillende referentiekaders.

De 'niks doen'-aanhangers hebben een referentiekader dat zegt dat echte natuur iets is waarmee de mens zich niet bemoeit. Laat de natuur zijn gang gaan en het komt goed. Men vergeet voor het gemak dat de mens er zich al vanaf de eerste minuut mee heeft bemoeid, want de OVP vormen geen eeuwenoud natuurgebied met een oorsprong in het vroege Holoceen, maar zijn in de twintigste eeuw ontstaan uit een leeggepompt stuk ondiepe zee dat vervolgens, nadat het te drassig bleek om er een industrie-

terrein op te vestigen, braak bleef liggen. Hoezo natuur?

De mening 'schiet de helft maar dood' kent ook een achtergrond, namelijk dat een ecosysteem, ook al stamt het uit de jaren 1950, pas als een ecosysteem zal functioneren als er zich een complete voedselpyramide kan ontwikkelen, met vegetatie, planteneters, roofdieren en aaseters. Roofdieren ontbreken in de OVP waar het de grote planteneters betreft – de muizen worden ongetwijfeld adequaat bejaagd door uilen en vossen. Bij gebrek aan predatoren moet de mens in die lacune voorzien, dus: afschieten! De mening 'bijvoederen want het is anders zo zielig' vind ik inhoudelijk de interessantste. Deze mening stoelt op een bijzondere opvatting over dieren. Welke dieren kennen wij? Ik bedoel, met welke dieren wordt de moderne stadsmens zodanig vaak geconfronteerd dat dat zijn 'dierbeeld' bepaalt? Dat is het huisdier. Dieren, dat zijn honden, katten, duiven, cavia's, aquariumvissen en met een beetje geluk ook nog de dwerggeitjes en het hangbuikzwijntje uit de kinderboerderij. Voor dieren moet je goed zorgen. Je koopt het fijnste voer, je knuffelt ze regelmatig en als de cavia een likdoorn heeft dekt de huisdierenziekteverzekering een bezoekje aan de caviapedicure. Met dat referentiekader kan er geen discussie over bestaan dat de arme hongerige konikpaardjes en damherten in de OVP tijdens de winterkoude moeten worden bijgevoerd. Anders is het zielig! Die beesten hebben er toch niet om gevraagd om daar te worden losgelaten?

Of ik er zelf een mening over heb? Jazeker. En net als bij ieder ander komt ook mijn opvatting over de OVP voort uit een referentiekader dat zich heeft gevormd in de loop van mijn leven. Drie elementen daaruit: ik ben bioloog, dierenvriend en smulpaap. De bioloog in mij vertelt dat een ecosysteem zonder roofdieren geen ecosysteem is en dat de OVP beter beschouwd kunnen worden als een extensieve boerderij. De dierenvriend in mij zorgt dat ik een grote afkeer heb van de bio-industrie – een vorm van onethische criminaliteit die dieren beschouwt als grondstof om karbonades van te maken zoals ijzererts dat is om fietsen te produceren. En de smulpaap tenslotte, die houdt wel van een lekker biefstukje of sudderlapje. Maar dan niet van de kiloknaller, scharrelvles graag. Uitgaande van dat drieledige referentiekader stel ik voor dat we de grazers in de OVP ruimhartig bijvoeren en het daaruit voortvloeiende dierenoverschot jaarrond oogsten. Ook 's zomers. Je voorkomt daarmee dat de dieren 's winters doodhonger, je krijgt fijn scharrelvles van dieren die een prima leven in de vrije natuur is gegund, en je vermindert door dit aanbod een deel van de bio-industrie.

Maar ja, de 'niks doen'-adepten zijn tegen het bijvoeren, de aanhangers van het bijvoeren zijn tegen het schieten en de agrarische lobby is tegen alles wat de bio-industrie bedreigt. Het zal er dus wel nooit van komen, maar ik vind mijn eigen idee het beste. Vanuit mijn referentiekader. ◀